

GELOOFSVRAGEN

Vraag het aan Theo

Pierre TROUILLEZ

- Oorspronkelijk genoot de paus het statuut van ereprimaat
- Grootste stap naar centralisatie werd gedaan in de elfde eeuw

Reeds in de eerste eeuwen genoot de zetel van de bisschop van Rome groot respect, omdat die verbonden was met de persoon van de apostel Petrus. Onder de bisschoppen genoot de persoon van de bisschop van Rome aanzien. Op gebied van het gezag bekleedde hij een ereprimaatschap, zoals anglicanen en orthodoxen dat nog steeds kennen: de eerste onder gelijken. Van hem werd verwacht dat hij de eenheid kon bewaren wanneer die in het gedrang kwam. Hem werd een onvoorwaardelijk gezag toegekend op het vlak van het correcte geloof. Toen keizer Constantijn het christendom toeliet (313) en het nadien (380) staatsgodsdienst van het Romeinse Rijk werd, veranderde niets aan deze toestand.

De verschuiving naar het pausdom als centrale macht gebeurde als gevolg van een lange ontwikkeling. Daarbij is geen sprake van een pauselijke machtsgreep, het groeide als het ware organisch.

In de vijfde eeuw klapte het Romeinse Rijk in elkaar als gevolg van de invallen van de Germanen. Omdat die het ketterse arianisme aanhingen, werden de katholieken naar de marge gedrukt. Een eerste reden om alle steun uit Rome te verwachten. Tegelijk verdampde het keizerschap in het Westen verdampde het keizerschap en bleef het pausdom als enige instituut overeind. Aldus groeide het gezag van de bisschop van Rome, zeker onder Leo I (400-461). Tegelijk wierp in het Oosten, in het Byzantijnse Rijk, Constantinopel zich op als het 'nieuwe Rome'. De patriarchen aldaar gingen zich bestempelen als 'oecumenisch', wat kwaad bloed zette in Rome.

Al groeide het gezag van de paus, toch bleven bisschopsbenoemingen nog zeer lang de bevoegdheid van de plaatselijke Kerken. De grote verandering kwam er in de elfde eeuw met Gregorius VII (1020-1085), die zijn naam gaf aan de gregoriaanse hervorming). In de eeuw voordien was het pausdom de speelbal geworden van Romeinse adellijke families. De Duitse keizer Otto I stelde orde op zaken, maar daarmee was het pausdom ook een instrument in de handen van de vorsten geworden. Mettertijd be-

Hoe komt het dat het pausambt uitgroeide van louter bisschop van Rome tot het universele leergezag van de Kerk? En waarom benoemen de pausen de bisschoppen?

noemden de keizers bisschoppen die vaak trouwer aan hen waren dan aan de paus.

Gregorius VII begon daaraan een einde te maken en gaf het bestuur van de Kerk terug aan de clerus. Dit heet de investituurstrijd, de strijd tegen de inmenging van vorsten in het bestuur van de Kerk. De visie van Gregorius VII op het pausdom, die doorwerkt tot in het huidige kerkrecht, werd tijdens zijn pontificaat verwerkt in *Dictatus papae*

De verschuiving naar het pausdom als centrale macht was het gevolg van een lange ontwikkeling, niet van een machtsgreep

(pauselijke aanspraken). Ze zijn geplukt uit de brieven van Gregorius en uit documenten van vroegere pausen en concilies. De pauselijke aanspraken leggen de rechten van de paus tegenover bisschoppen en vorsten vast.

Alleen de bisschop van Rome kan bestempeld worden als 'universeel' (oecumenisch). Alleen hij kan bisschoppen afzetten of vrijspreken van schuld. De paus kan door niemand geoordeeld wor-

den, zijn uitspraken kunnen door niemand worden herzien. Alleen hij kan dat. Het nieuwe van Gregorius bestond erin dat deze aanspraken werden gebundeld en in gebalde vorm geformuleerd.

Op het politieke domein achtte Gregorius VII de paus slechts boven de wereldlijke vorsten verheven voor zover die als christelijke heersers ook verantwoordelijk waren voor het geestelijke heil van hun onderdanen. In louter politieke aangelegenheden erkende de paus wel de onafhankelijkheid van de wereldlijke macht van de vorsten.

Niettemin belichaamde Gregorius VII het theocratische element in de staatsopvatting, dat aan het einde van de middeleeuwen zou leiden tot de eerste conflicten met de zich emanciperende burgerij. Onder de (wettige) pausen van Avignon (1309-1376) bereikte het centralisme in de westerse Kerk zijn hoogtepunt.

Theoloog Pierre Trouillez is pastor in Diest en doceert aan het Johannes XXIII-seminarie in Leuven • Reacties op deze bijdrage en nieuwe vragen voor de rubriek zijn welkom bij *Kerk & Leven*, *Vraag het aan Theo*, Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen of via geloofsvragen@kerknet.be.

Industrieel bekroond

Emmanuel Faber, de vice-president van de internationale zuivelgroep Danone, krijgt de Prix Humanisme Chrétien (Prijs van het christelijk humanisme) voor zijn opvattingen over een meer menswaardige economie. In een recent boek zet hij zich af tegen een economie die slechts wordt gedirigeerd door financiële belangen. Faber probeert te denken vanuit het christelijke personalisme.

Vredeskardinaal gestorven

In Guatemala overleed kardinaal Quezada Toruno. Hij speelde in de jaren 1980 een fundamentele rol in het tot stand brengen van een vredesakkoord na de burgeroorlog in zijn land. Quezada leidde van 1987 tot 1993 de nationale verzoeningscommissie. Hij bleef opheldering eisen over de schendingen van de mensenrechten ten tijde van de burgeroorlog, die aan 200.000 mensen het leven kostte.

Zuster op het matje

De Congregatie voor de Geloofsleer veroordeelde de Amerikaanse zuster en moraaltheologe Margaret A. Farley voor een aantal moraaltheologische standpunten die ze uitte in een boek over de menselijke liefde. Volgens het Vaticaan zijn die niet te verzoenen met de katholieke leer. Het gaat onder meer over haar visie over homoseksualiteit, echtscheiding en tweede huwelijk. (EDS)

Nog meer overtuigd van leven na de dood

Ziekenhuispastor Jan DE COCK schrijft zijn ervaringen neer over een wereld van hoop en wanhoop

Erik DE SMET

Misschien herinnert u zich Jan De Cock nog als de auteur van *Hotel Prison?* Overall in de wereld liet hij zich vrijwillig opsluiten in gevangenis om van binnen uit de polsslag van mensen achter de tralies te voelen. Sinds enkele jaren werkt hij als pastor in ziekenhuizen. Momenteel maakt hij deel uit van het uitdrukkelijk oecumenisch pastorale team in het Universitair Ziekenhuis Antwerpen. Over zijn ervaringen aan het ziekbed van vele mensen schreef hij opnieuw een boek, *Doodgelukkig leven*.

Mooiste baan ter wereld

„In het ziekenhuisbed word je als vanzelf geconfronteerd met zinvragen”, weet Jan De Cock. „Dat is eigenlijk hetzelfde als voor wie in een cel belandt. Daarmee zijn zieken en gevangenen een spiegel van ons aller vrijheid en onvrijheid. Bij de patiënten kom je soms onwaarschijnlijk vrije mensen tegen, terwijl je 'buiten' soms letterlijk de last ziet wegen op de rug van mensen.”

De Cock bestempelt werken met gevangenen en zieken als een „evangelische evidentie”. Zegt Jezus immers niet zelf dat je Hem kunt vinden telkens je een zieke of een gevangene bezoekt? „Ik vraag me echt af waarom christe-

Voor Jan De Cock is werken met zieken en gevangenen evangelisch evident. © Mauricio Donoso

nen zich niet massaal toeleggen op dit soort werk”, lacht hij. „Je krijgt als mens van de zieken bovendien zo veel vreugde terug.”

Niet te verwonderen dus dat De Cock het ziekenpastoraat aan het begin van zijn boek omschrijft als „de mooiste baan ter wereld”. Tegelijk is hij realist. Zeker het

universitaire ziekenhuis waar hij werkt, is als een fabriek waar dagelijks honderden patiënten passeren en waar het vaak razend druk is. Het is ook een wereld vol hoop en wanhoop, angst en lijden. „Als pastor ben je een schakel in het raderwerk van het ziekenhuis. Met vele anderen willen

we de zieken nabij zijn en goed voor hen doen,” zegt hij.

In zijn boek vertelt De Cock verhalen van lief en leed, van mensen die hij ooit in die context ontmoette. Ze kunnen gerust zijn: het boek is een assemblage van hun verhalen en de identiteiten werden veranderd.

De Cock wil aanwezig zijn bij velen, van borelingen tot bejaarden, van vrome christenen over hindoes tot atheïsten. Maar de pastor – en dat blijkt ook uit deze verhalen – ontmoet in zijn werk ook mensen die het gehad hebben met de Kerk of die door de Kerk werden gekwetst.

In een groot ziekenhuis ervaar je de beklemming van de dood intenser dan elders. In de afdeling kankergeneeskunde bijvoorbeeld komen mensen niet enkel om te genezen, maar soms ook om te sterven. In de palliatieve afdeling is dat per definitie zo. Hoe zwaar is dat voor wie beroepsmatig of vrijwillig zieken bijstaat? „De dood bevraagt je. Je bevindt je altijd tussen het inlevend meegaan met het afscheid en het aanreiken van tekens van hoop”, antwoordt De Cock. „Door de confrontatie met zieken en stervenden ben ik nog meer overtuigd van een leven na dit leven. Ook voor mensen die niet geloven kun je een perspectief aanreiken dat er nog wat komt: als alles is afgelopen, waarom is er dan zo veel verdriet bij een overlijden?”

Jan De Cock, *Doodgelukkig leven. Hoopvolle verhalen uit het ziekenhuis*, Lannoo, Tielt, 2012, 242 blz., 17,99 euro, ISBN 978 94 0140 256 9.